

PŘÍBĚH MURISE

Muris

Jmenuji se Muris Serifović a je mi sedm let. Bydlím v městě Tuzla ve státě Bosna a Hercegovina. Už rok chodím do opravdové školy, kde mám spoustu kamarádů.

To je moc dobře, protože doma nemám žádné sourozence, i když bych si brášku nebo sestřičku moc přál. Naštěstí k nám chodí na návštěvu moje sestřenice, je sice o dva roky starší, ale rád si s ní hraji. Někdy spolu i mlsáme dobroty, které nám maminka připraví. Já mám sladkosti moc rád, jen se mi pak vůbec nelíbí, když mi paní zubařka řekne: „Je to tak, Murisi, máš v zoubku díru. Musíme ji zalepit.“ Asi si ty zuby musím lépe čistit.

Máme kolem domu velkou zahradu se spoustou květin. O ty se nejčastěji stará babička. Někdy jí pomáhám trhat plevel, ale babička říká: „Radši se projed na kole, Murisku, ještě se v životě napracuješ.“ Babičku i dědu mám rád, znají krásné pohádky a příběhy z doby, kdy byli ještě mladí. Líbí se mi poslouchat jejich vyprávění.

U babičky mají také psa kolii. Jmenuje se Lasie, je moc hodná a klidně se s ní mohu mazlit. Chtěl bych mít koně, ale táta říká, že je s nimi moc práce. Až budu velký, určitě si nějakého koupím. Sena máme dost, tak to nebude problém. Když venku prší, hraji si doma. Mám hodně autíček, to byste koukali! Ty mi kupuje táta. Nejradši ze všeho mám prázdniny. Loni jsme byli u moře a naučil jsem se plavat. Taky moc rád tancuji, hlavně rock'n'roll.

INFORMACE O BOSNĚ A HERCEGOVINĚ

Bosna a Hercegovina je pahorkatá země, asi o třetinu menší než Česká republika, a rozkládá se na jihovýchodě Evropy na Balkánském poloostrově. Podnebí je kontinentálního typu, léta bývají horká a suchá a zimy poměrně chladné s množstvím sněhu na horách.

Krásná bosenská příroda je bohatá na bukové a borové lesy. Na území státu se nacházejí čtyři národní parky: Sutjeska, Hutovo Blato, Kozara a Bje-lašnica. V horských oblastech žijí medvědi, vlci a lišky, běžná je vysoká zvěř, kamzík a divoké prase.

Na území Bosny a Hercegoviny žilo po staletí několik národů. Dnes tvoří většinu Bosňáci, Srbové a Chorvati.

V češtině rozlišujeme označení obyvatel Bosny a Hercegoviny – Bosňané a spisovné označení pro slovanské muslimy – Bosňáci.

Mezi obyvateli země je víra v Boha pevně zakořeněna, nejrozšířenější náboženství je islám a křesťanství. Slavení náboženských svátků se liší podle příslušnosti k víře, například Chorvati slaví katolické Vánoce a Velikonoce, Srbové zase pravoslavné a muslimové slaví svátek Bajram. Bosna a Hercegovina je jedinou zemí v Evropě, ve které se užívají tři oficiální jazyky na celém území státu. Jsou to bosanština, srboština a chorvatština. Již podle názvů je vidět, že každé etnikum v zemi má „svůj vlastní“ jazyk. Ve skutečnosti jsou však rozdíly mezi nimi nepatrné jako mezi nářečními jednoho jazyka.

Po ekonomické stránce patří Bosna a Hercegovina k nejzaostalejším zemím evropského kontinentu a velkým problémem je nezaměstnanost, která se oficiálně pohybuje kolem 45 % (rok 2008). Mnoho lidí však pracuje v šedé ekonomice, oficiálně nevýkazované.

Zemědělství je soustředěno na sever země, kde je úrodná půda. Pěstuje se tu pšenice, kukuřice, ovoce, vinná réva, tabák, olivy a zelenina. Rozšířený je také chov ovcí a dobytka.

Země má značné zásoby nerostných surovin a také dřeva v horách. Dříve stála ekonomika hlavně na hutnictví železa a barevných kovů, výrobě cementu a zpracování dřeva.

Neklidná minulost Bosny a Hercegoviny je poznamenána častými cizími invazemi a nadvládami.

Země se vždy nacházela na křižovatce muslimských a křesťanských tradic, a to se projevuje nejen v architektuře, hudbě a stravování, ale i v životním stylu celé společnosti. Až do začátku devadesátých let 20. století byla Bosna součástí Svazové republiky Jugoslávie. V roce 1991 vyhlásila Bosna a Hercegovina samostatnost, ale nesouhlas srbské části obyvatelstva a jeho nespokojenost vedla až ke konfliktu. Padlo na 250 tisíc obyvatel a statisíce lidí musely prchnout ze svých domovů i ze země.

Tři roky války zničily většinu bosenského hospodářství

a infrastruktury. Země dodnes není plně stabilizována a mezinárodní společenství poskytuje Bosně a Hercegovině pomoc a značné prostředky na obnovu.

Symbolem Bosny a Hercegoviny se stalo hlavní město Sarajevo, které se mnoha lidem zapsalo do paměti jako středisko XIV. zimních olympijských her v roce 1984. Během občanské války v letech 1992–1995 bylo v neustálém obležení. Velkým problémem pro rozvoj hospodářství a také turistiky zůstává kolem dvou tisíc objevených (a zhruba dvojnásobek neobjevených) minových polí.

Místní kuchyně je typicky balkánská a základní složku jídelníčku tvoří maso upravované na různé způsoby. Oblíbenými jídly jsou například bosanski lonac (dušená kapusta s masem), turecké sladkosti a všudypřítomný burek (vrstvený sýr) nebo pida (maso podávané společně s pečivem).

ZDROJ

Bosna.cz. [online]. c2007. [cit. 2008-06-10]. Dostupné na: <www.bosna.cz/geografie.html>

CIA. [online]. 2008-07-24. [cit. 2008-07-25]. Dostupné z: <www.cia.gov>

Wikipedia. [online]. 2008-08-04. [cit. 2008-08-05]. Dostupné z: <www.wikipedia.org>

Gardner, P., Scott, A. a kol. **Zeměpis světa**. Praha: Columbus, 2000. ISBN 80-901727-6-8

ÚVODNÍ AKTIVITA

AKTIVITA, KTEROU MŮŽETE VYUŽÍT JAKO ÚVOD KE KAŽDÉ ZEMI A TAKÉ JAKO SPOJOVACÍ PRVEK VŠECH ZEMÍ. NAŠÍM PRŮVODCEM JEDNOTLIVÝMI ZEMĚMI BUDE VÍTR. V BOSNĚ BUDEME OSLOVOVAT VÍTR – VJETAR.

Cíle

Děti jsou motivovány k práci na projektu.

Děti si vytvářejí základní představu o mapě světa.

Děti se seznámí s polohou prioritních zemí. zahraniční rozvojové spolupráce České republiky ve světě.

Děti se seznámí s některými výraznými reáliemi Bosny a Hercegoviny.

Pomůcky

Mapa světa s vyznačenými obrysy jednotlivých prioritních zemí, obrys Bosny a Hercegoviny namalovaný na velkém papíře nebo kartonu, (podklady pro vytvoření najdete na CD), kufříky či krabice představující kufřík, cestovatelské deníky – jednotlivé listy s kopiemi obrázků z přílohy, školní sešit nebo jiná forma cestovatelského deníku, vítr – vyrobený např. z gázy, výtvarné potřeby, CD se zvuky větru nebo motivační hudbou dle vlastního uvážení, příloha 1, 2, CD Anyana - děti a svět.

Motivace

„Vítr, ten se má, chvilku je tady a za chvíli úplně někde jinde. Prohání se po celém světě, nezná žádné hranice. Dívá se na svět z výšky a vidí hory, zelené pastviny, spousty zvířete, ryb a vod. Vítr je prostě doma na

celém světě a z výšky sleduje, co je kde pěkného, a také vidí, kde se dějí nepravosti. Fouká a létá si, jak se mu zachce. Když je veselý, hraje si s vlasy dětí v Africe, ale když se rozzlobí, odnese i celou střechu. Umí být příjemně teplý, studený a dokáže přinést déšť. Náš Větrík - cestovatel nás zanes, kam budeme chtít. Třeba do země, která leží na jihu Evropy a jmenuje se Bosna a Hercegovina. Zve nás na velkou cestu světem, zve nás na návštěvu k dětem. Jsou to děti, které žijí daleko od nás, ale mají někdy úplně stejná trápení a radosti jako my. Jindy jsou jejich starosti o dost větší než naše, a přece se dovedou radovat.

Nebojte se při své cestě překonat všechny překážky a vydejte se do Bosny a Hercegoviny s dobrými a přátelskými úmysly.”

Všechny děti sedí během úvodního vyprávění se zavřenými očima, které otevrou až na pokyn učitelky. Naznačíme foukání větru tak, aby to děti cítily. K podbarvení motivačního vyprávěného textu můžeme použít například skladby z CD Bachova Varhanní hudba.

zuje. Využijeme výstřížků z časopisů i dětských kreseb – jídlo, krajina, zvířata, lidé, počasí, rostliny, ovoce, kulturní plodiny, stavby apod.

- Každé dítě si přinese malý **kufřík** nebo si „kufřík“ vyrobíme z papírových krabic.
- Do kufříku budeme dávat v průběhu celého projektu vytvořené výstupy – obrázky, výrobky. Děti se chystají na cestu a vymýšlejí, co si s sebou vezmou, co by mohly v Bosně a Hercegovině potřebovat (mohou to namalovat nebo si o přípravách na cestu jen povídat).
- Do kufříku přibalíme také **cestovatelský deník** – školní sešit nebo jednotlivé listy svázané provázkem.
- Do deníku budeme kreslit (nebo jinak jednoduše zaznamenávat) naši cestu.
- V příloze naleznete obrázky, které vám s přípravou deníku pomohou – obrysy zemí, vlajky, černobílé foto dítěte z každé země, omalovánku světa s obrysy prioritních zemí.
- Vítr –Vjetar můžeme využít také k reflexím aktivit během projektu nebo k celkové reflexi na jeho závěru.

Postup

- Ve třídě si připravíme nástěnku s mapou světa a vyznačenou Bosnou a Hercegovinou.
- Dále můžeme mít velký obrys Bosny a Hercegoviny, který v průběhu projektu proměníme s dětmi v koláž, která zemi charakteri-

SEZNAM FOTOGRAFIÍ

- 1 S dědečkem v zahradě
- 2 S maminkou
- 3 Se sestřenicí u jídla
- 4 U zubaře
- 5 U moře
- 6 Maska
- 7 U seníku
- 8 Spící Muris
- 9 Se psem
- 10 S autíčky

PŘEHLED AKTIVIT

Aktivita	Foto	Charakteristika	Poznámky
S dědečkem v zahradě str. 6, 7	1	cvičení na rozvoj představivosti, pracovní a výtvarné činnosti.	
Rodina str. 8	1 2 3	aktivity podporující sebevědomí a sebedůvěru, výtvarné činnosti	Příloha 3: Obrázky obličejů
U zubaře str. 9	4	dramatizace a pohybová aktivita s obrázky.	Příloha 4: Povolání
U moře str. 10	5	rozvíjení poznání, výtvarné a pohybové aktivity, aktivity rozvíjející smyslové vnímání.	
Maska str. 11	6	výtvarné a dramatické aktivity.	
U seníku str. 12	7	pracovní činnosti, hry rozvíjející smyslové vnímání.	
Spící Muris str. 13	8	literární výchova	Příloha 5: Pohádka O chytrém Trináctkovi

S DĚDEČKEM V ZAHRADĚ

Cíle

Děti rozvíjejí fantazii, představivost a intuici.

Děti cvičí naslouchání, ztišení a soustředění.

Děti pracují s přírodním materiálem (semena, květiny, hlína).

Děti pozorují a zaznamenávají růst rostliny od semenáčku až po plody.

Děti pečují o rostlinu, pracují s různými nástroji.

Vzdělávací oblasti

Člověk a svět práce, Dramatická výchova, Člověk a jeho svět, Dítě a jeho psychika, Dítě a svět.

Průřezová témata

Environmentální výchova, Osobnostní a sociální výchova.

Pomůcky

Fotografie 1, papír a pastelky, slunečnicová semínka, plastový obal od vajíček, květináče, zahradnické náčiní, fotoaparát, noviny, lepidlo.

Motivace

Semínko představivosti

- Děti leží na podlaze v pohodlné pozici, může hrát uklidňující hudba.
- Požádáme děti, aby zavřely oči, poslouchaly příběh a snažily se v duchu si vytvářet představu.

- Příběh čteme tichým, ale zřetelným hlasem, pomalu, s přestávkami, abychom dětem poskytl dostatečný čas na vytvoření představ.
- „Představte si, že jste semínko.

Jakou barvu byste chtěli mít?

Jak velké semínko jste?

Teď si představte, že vás někdo, komu se líbíte, vezme velmi jemně do ruky....a zasadí vás na zvláštním místě do země....To místo je příjemně měkké, teplé a bezpečné....teď jste hluboko v zemi a čekáte, až budete připraveni vyrůst....Člověk, který vás má rád, přichází každý den a pečuje o vás....Dává vám vodu....a stará se, aby kolem vás nerostl žádný plevel....Vždycky se přesvědčí, jestli je vám dost teplo....a někdy k vám dokonce ten člověk něžně mluví a zpívá písničky.

Jednoho dne nastane pravý čas a vy začínáte růst.... Cítíte, jak se tlačíte ven ze semínkového kabátu, protože je vám moc malý.... A začínáte se protahovat vzhůru, ven z tepla a z tmavé půdy.

Rostete pomalu....nebo rychle?

Nakonec si prorážíte cestu na sluneční světlo a čerstvý vzduch.... A stále rostete, stává se z vás velmi zvláštní rostlina, silná a zdravá....právě taková, jako máte být! Představte si, jak jako rostlina vypadáte....

Jste vysoká rostlina?...Nebo malá?... Jakou máte barvu?....

Roste na vás něco - listy, květy, plody?

Jste blízko jiných rostlin nebo rostete o samotě?

Teď si představte, že kolem vás vyrostla nádherná

zahrada plná různých květin, každá je jiná a všechny jsou krásné. Zahradou vede pěšina, směřuje přímo k překrásné rostlině a to jste právě vy.... A teď je čas, abyste vystoupili ze své rostliny. Pozorně se na ni zadívejte, snažte si vzpomenout, jak vypadá.

Co vaše rostlina potřebuje, aby mohla dobře růst?

Když víte, co potřebuje, představte si, že jí to dáváte....pokud jste to udělali, můžete jít pomalu cestičkou dolů. Cestička vede přímo zpátky sem, do této místnosti. Teď už je čas, abyste se vrátili zpátky, jdete stále po pěšince, až dojdete sem....můžete otevřít oči."

- Děti, které se budou chtít podělit s ostatními o své představy, mohou ve skupině svůj zážitek popsat, jiné možná chtít nebudou - rozhodně je nenutíme.

- Můžeme použít následující otázky:

Jak jsi vypadal jako semínko?

Co pro tebe udělal člověk, který se o tebe staral?

Jaký jsi měl pocit pod zemí?

Jaké to bylo, když jsi rostl?

Co pro tebe udělal člověk, který se o tebe staral?

Co je na tvé rostlině dobrého?....

Obměny motivace

- Můžeme děti vybídnout, aby namalovaly obrázek jejich semínka nebo rostliny. Měli bychom však zdůraznit, že nejde o konkrétní dílo, důležitá je představa a pocit z ní vyplývající.

ZDROJ

Fountain, S. **Místo na slunci** Globální výchova pro děti 5-10 let. Praha: Tereza, 1994.

Otázky k fotografii

Kdo je s Murisem na fotografii a kde jsou?

Máte někdo z vás doma nebo u babičky také zahradu?

Co na zahradě obvykle děláte?

Máte na zahradě květiny?

Které květiny se vám nejvíce líbí?

Vypěstoval si někdo svou vlastní květinu?

Pojďme si zkusit něco také vypěstovat! Každá květina vyrostе ze semínka.....

Postup

Pěstování slunečnice

- V březnu koupíme semena slunečnice.
- Využijeme plastové obaly od vajíček jako miniskleník.
- Naplníme otvory pro vajíčka hlínou z kompostu a dáme do každého otvoru jedno semeno, zasypeme hlínou asi 1,5 cm nad semínko.
- Zalijeme, až je půda dostatečně vlhká.
- Položíme karton na světlé místo a uzavřeme.
- Do horní části propícháme nůžkami otvory pro lepší přístup vzduchu.
- Rostlinky se objeví asi tak za týden.

- Až vyrostou dva děložní lístky, rostlinky přesadíme do květináčů.
- Ty umístíme na světlém místě a necháme povyrůst.
- Když jsou slunečnice pěkně zakořeněné a mají pevný stonek, přesadíme je na světlé místo v zahradě.
- Rostliny pravidelně zaléváme.
- Pozorujeme rostlinu, jak roste, sledujeme, jak květ slunečnice vyhledávají brouci, hmyz a motýli a jak se v průběhu dne otáčí za sluncem.
- Když slunečnice odkvete, necháme semena dobře dozrát.
- Můžeme vidět semenožravé ptáky, kteří si půjdou k naší slunečnici na svačinku.
- Dobře vyschlá semena sesbíráme a uschováme do dalšího roku v papírovém sáčku. Děti je mohou ochutnat, jsou jedlá i pro člověka.
- Zkusme zaznamenávat jednotlivé fáze růstu fotoaparátem a na závěr vytvoříme nástěnku s fotografiemi celého životního cyklu slunečnice.

Třída jako louka

- Vyzveme děti, aby si na procházce našly každý jednu květinu, kterou zkusíme vylisovat.
- Rostlinky ihned po přinesení založíme do novin tak, aby květy i listy měly co nejpřirozenější tvar a zatížíme knihami.
- Noviny zpočátku denně vyměňujeme, později už jen kontrolujeme a překládáme, dokud nebudou rostlinky úplně vysušené.
- Z vylisovaných květin můžeme vytvořit společnou koláž - třídu jako louka, kde má každé dítě svou vlastní kytičku. Děti si ke kytičkám mohou vyhledat nejdůležitější informace a používat výtvar i jako výukový plakát.
- Společně přemýšlíme, jaké květiny bychom našli v Bosně a Hercegovině.

Cíle

Děti skládají obličej z jeho jednotlivých částí.

Děti umí pojmenovat členy rodiny.

Děti hledají své kořeny a budují vlastní sebedůvěru.

Vzdělávací oblasti

Člověk a jeho svět, Umění a kultura, Jazyk a komunikace, Dítě a ten druhý, Dítě a jeho psychika.

Průřezová témata

Osobnostní a sociální výchova, Multikulturní výchova.

Pomůcky

Fotografie 1, 2, 3, příloha 3, obálky, lepidla, pastelky, velký papír A3 pro každé dítě, kopie fotografií dětí, jejich rodičů a prarodičů, barevné dětské časopisy, nůžky, lepidlo.

Motivace

Malý Muris je šťastný ve své rodině. Má rád své rodiče a hodně času tráví s babičkou a s dědečkem. Hraje si se svou sestřenicí, ale moc by si přál bratříčka nebo sestřičku.

Otázky k fotografii

Kdo je s Murisem na fotografiích?

O kterých dalších příbuzných Muris v příběhu vyprávěl?

Jak velká je rodina Serifovićů?

Jak velká je vaše rodina?

Děti, dovedete si představit samy sebe jako strom?

Co jsou asi vaše kořeny?

Postup

Obličej

- Obrázky obličejů různých generací (2x babička, 2x dědeček, maminka, tatínek, chlapec, dívka – přílohu 3 rozstříháme na proužky velikostí přiměřené věku dětí (doporučujeme na 3- 4 díly).
- Děti rozdělíme do skupinek, každá skupinka dostane obálku s dvěma obličejí a jejich úkolem je složit správně obrázky obličejů.
- Se staršími dětmi můžeme zvolit náročnější variantu - každé dítě dostane jeden proužek a hledá ostatní části obličeje.
- Obličej všech generací nalepíme na papír a vybarvíme.

Hledání kořenů stromu mého života

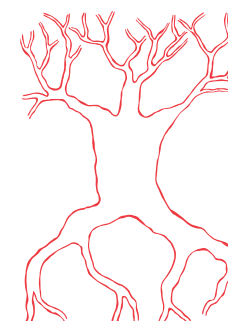
- Ve třídě si na koberci vytvoříme velký strom s bohatými kořeny. Je to strom života. Můžeme ho namalovat na balicí papír nebo vytvořit třeba z obarvených látek či jiného vhodného materiálu.
- Důležité jsou dva hlavní kořeny představující rodiče, které se větví na další dva, prarodiče, viz obrázek
- Do koruny stromu umístíme obličej chlapce a bude to náš bosenský kamarád Muris.
- Přečteme si znovu dopis od Murise, abychom si s dětmi oživil jeho příběh. Kolem Murise do koruny dokreslíme nebo dolepíme jako koláž jeho zájmy, koníčky, hračky, kamarády, vše, co ho nejvíce charakterizuje.
- Pak začneme hledat kořeny. Ke dvěma hlavním kořenům položíme obličej maminky a tatínka, k dalšímu větvení kořenů obličej babiček a dědečků.
- Můžeme přemýšlet o jeho sestřenicí, z jakých kořenů asi pochází ona. Děti se snaží přijít na

to, že se sestřenicí má Muris společnou babičku a dědečka.

- Muris si přeje mít sourozence, zkusíme znázornit menší stromek vedle jeho stromu, který roste ze společných kořenů.
- Vše doplníme ukázkou fotografií rodiny Serifovićů.
- Pak rozdáme dětem papíry minimálně velikosti A3, aby si namalovaly každý svůj strom. Pomocí kreseb nebo obrázků z barevných časopisů vyzdobí děti korunu svého stromu, kam doprostřed nalepí svou fotografii.
- Požádáme rodiče o černobílé kopie fotografií rodinných příslušníků, které si děti dolepí ke kořenům svého stromu. Starší děti mohou doplnit jména svých nejbližších příbuzných.

Možná obměna aktivity

- Děti si vyrobí plakát o stromu svého života společně s rodiči na některé z akcí pro rodiče.

Cíle

Děti vědí, proč je důležité pravidelné čištění zubů.

Děti pojmenovávají pocity, jako jsou strach, úzkost.

Děti znají různá povolání rodičů.

Děti dramaticky ztvárňují povolání.

Děti skládají části obrázků v celek, pozorují, popisují a cvičí paměť.

Vzdělávací oblasti

Jazyk a jazyková komunikace, Člověk a jeho svět, Dramatická výchova, Dítě a svět, Dítě a ten druhý, Dítě a jeho tělo.

Průřezová témata

Osobnostní a sociální výchova.

Pomůcky

Fotografie 4, příloha 4, kniha Eduarda Petišky Martínkova čítanka a dvě klubíčka pohádek.

Motivace

Přečteme dětem příběh „Děravý zoubek“ z knihy Eduarda Petišky Martínkova čítanka a dvě klubíčka pohádek.

Otázky k fotografii

Co dělá Muris na fotografii?

Byl už někdo z vás také u zubaře?

Jak to tam vypadalo?

Proč máme chodit pravidelně k zubaři?

Co nám pomůže, abychom k zubaři nemuseli příliš často?

Jaké pocity jste měli u zubaře?

Co nám může pomoci překonat strach?

Myslíte si, že všechny děti mají možnost jít s bolavým zoubkem k zubaři?

Postup

Povolání rodičů

- Vyzveme děti, aby zkusily nejprve vyjmenovat co nejvíce různých povolání, která vykonávají dospělí, třeba jejich rodiče.
- Předvedeme pantomimicky různá povolání jako hádanku, pak se mohou přidat v předvádění i děti.

Skládání obrázků

- Každé dítě dostane polovinu jednoho obrázku povolání (viz příloha 4).
- Pohybuje se mezi svými spoluhráči a snaží se najít toho, kdo má druhou polovinu téhož obrázku.

Možné obměny aktivity

- V závislosti na věku a schopnostech dětí můžeme obrázky rozstříhat na čtyři nebo více částí.
- Starší děti můžeme požádat, aby se na svůj obrázek minutu dívaly, pak ho schovají za zády a začnou se pohybovat po místnosti.
- Když se dvě děti potkají, snaží se vzájemně svůj obrázek co nejlépe popsat.
- Pokud si myslí, že našli vzájemně se doplňující poloviny, mohou si obrázky ukázat.

ZDROJ

Fountain, S. **Místo na slunci**: Globální výchova pro děti 5-10 let. Praha: Tereza, 1994.
Petiška, E. **Martínkova čítanka a dvě klubíčka pohádek**. Praha: Knižní klub, 2004. ISBN 80-242-1183-1.

Cíle

Děti rozlišují pojem slaná a sladká voda a vědí, kde se vyskytuje.

Děti si uvědomí, že je sladké vody na světě málo a vědí, jak vodou šetřit.

Děti třídí obrázky - pojmenovávají sladkovodní a mořské živočichy a umí je rozlišit.

Děti pracují s přírodním materiálem- mušličky, písek.

Děti napodobují plavecké styly.

Děti rozvíjejí hmat a také představivost.

Vzdělávací oblasti

Člověk a jeho svět, Umění a kultura, Matematika a její aplikace, Dítě a společnost, Dítě a svět.

Průřezová témata:

Environmentální výchova, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech.

Pomůcky

Fotografie 5, mapa Evropy, globus, pětilitrová lahev na vodu, čajová lžička, hrnek, sklenička, mušličky a další schránky vodních živočichů, obrázky nebo fotografie sladkovodních a mořských živočichů, šátek nebo barevná gáza, písek, lepidlo, krupice.

Motivace

Česká republika je vnitrozemský stát a nemá na svém území moře. Bosna a Hercegovina patří k zemím, které mají přístup k moři. Jaderské moře je Čechům známé, především z letních cest do Chorvatska. Po březích Bosny a Hercegoviny je velmi krátké, jeho délka činí 24,5 km.

Otázky k fotografii

Kde byla vyfocena tato fotografie?

Byl někdo z vás u moře?

Má Česká republika moře?

Podíváme se do mapy...Je v Bosně a Hercegovině moře?

Kdo to má k moři blíže, Muris nebo my?

Jaká je v moři voda?

Ochutnal ji někdo?

Můžeme mořskou vodu pít?

Jakou vodu můžeme pít?

Kde se vlastně bere?

Postup

Sladká a slaná

- Napustíme pětilitrovou láhev vodou tak, aby byla plná.
- Ukážeme dětem globus, upozorníme je na to, že vše modré představuje vodu, a vedeme diskuzi: Vypadá to, že je vody na světě dostatek. Představte si, že všechna voda na světě by se vešla do této lahve. **Kolik z ní by byla voda sladká?**
- Necháme děti hádat a dáme jim na výběr - hrnek, malá sklenička nebo jen to, co se vejde do čajové lžičky. Nakonec prozradíme správné řešení: Sladké vody je opravdu jen tolik, kolik nabereme čajovou lžičkou, většina vody na světě je slaná, ale tu pít nemůžeme. Měli bychom sladkou vodu tedy moc dobře chránit, protože bez ní by nebyl život.

Jak můžeme vodu chránit?

(Nic do vody nevyléváme ani neházíme, hlavně ne chemické látky, barvy a oleje!)

Jak jí můžeme šetřit?

(Zavírání kohoutku při čištění zubů, odstranění kapajících kohoutků, krátké sprchování atd.)

Kdo bydlí v moři a kdo v rybníce?

- Rozložíme po místnosti obrázky nebo fotografie vodních živočichů (z moře a z rybníka). Můžeme doplnit i schránkami mořských živočichů, hračkami – např. rybičky, želvy.
- Děti obrázky a předměty třídí na dvě skupiny (ze sladké a ze slané vody) a pojmenovávají.
- Se staršími dětmi se můžeme zastavit u adaptací živočichů na vodní prostředí- ploutve, šupiny, žábry, ostny apod.

Obrázky z krupice nebo písku

- Děti malují lepidlem Herkules vodní živočichy.
- Ještě za mokra posypou výkres krupicí.
- Po zaschnutí navlhčíme výkres a zapouštíme barvy. Vznikne nám zajímavý plastický obraz.

Možná obměna aktivity

- Místo krupice použijeme jemný písek.

Doplňkové aktivity

- Pohybová aktivita - děti na suchu předvádějí různé plavecké styly (prsá, kraul, znak, motýlek).
- Poznávání po hmatu - pod šátek ukryjeme různé předměty od moře a děti postupně sahají a po hmatu určují, co by to asi mohlo být (kamínek, mušle, škeble, ježovka, míček, mince, šupiny, potápěčské brýle, kornout od zmrzliny a další suvenýry, které děti přivezly z prázdnin).

Cíle

Děti využívají odpadový materiál.

Děti cvičí jemnou motoriku, pracují s nůžkami, barvami.

Děti rozvíjejí fantazii a představivost.

Děti dramatizují pohádku nebo příběh.

Děti připravují představení pro rodiče.

Vzdělávací oblasti

Člověk a svět práce, Umění a kultura.

Průřezová témata

Environmentální výchova.

Pomůcky

Fotografie 6, jeden papírový karton na 6 nebo 10 vajec, nůžky, vodové nebo temperové barvy, štětec, zbytky hnědého barevného papíru, klobouková guma, lepidlo, tužka, pravítko, bezbarvý lak na vlasy, papírové talířky, papírové sáčky, barvy na tělo.

Motivace

Karnevaly a převlékání se do masek má v lidské historii dlouhou tradici. Masky a maškary v různých podobách byly nebo jsou součástí života snad všech národů světa. V jednotlivých zemích se k tomuto zvyku váže odlišná symbolika, ale děti mají maskování rády snad vždy a všude.

Stále se zvětšující propojenost světa způsobuje mimo jiné, že masky dětí ze školního karnevalu v Bosně a Hercegovině, najdeme také na karnevalu dětí v České republice.

ZDROJ

Barbřtová, U. *Tvoříme z papíru a lepenky*. Praha: Svojtka a Vašut, 1997. ISBN 80-7180-151-8

Otázky k fotografii

Za co je převlečen Muris na obrázku?

Kam se asi chystá?

Vyráběli jste někdy masku sami?

Co kdybychom to také zkusili a uspořádali si malý karneval masek pro maminky k svátku nebo s maskami nacvičili divadlo?

Postup

Výroba masky sovy z kartonu na vajíčka

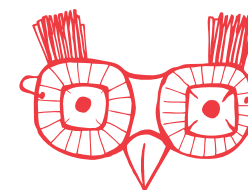
- Z papírového kartonu na vajíčka oddělíme víko - to nebudeme potřebovat.
- Potom oddělíme jeden vnější pár příhrádek na vajíčka, přičemž nůžky vedeme přesně středem přes vyvýšení, které odděluje první pár příhrádek od ostatních.
- Nakonec zastříháme vyvýšení směrem zpět tak, aby uprostřed vyčníval zobák.
- Po stranách rovnoměrně zakulatíme.
- Špičku zobáku prohneme na opačnou stranu. Když nyní karton obrátíme, máme dvě vyčnívající sovi oči a zobák.
- Do očních vyvýšení prostříháme dva kulaté otvory pro oči.
- Celou přední stranu masky nyní pomalujeme vodovými nebo temperovými barvami v odstínech hnědé.
- Po zaschnutí hnědé barvy namalujeme černou barvou zobák.
- Plochy kolem otvorů pro oči zvýrazníme černými linkami, které vycházejí paprskovitě ze středu ven. Tak budou oči výraznější.
- Až dokončíme malování barvami, celou masku

přestříkáme bezbarvým lakem na vlasy, aby byl nátěr trvanlivější.

- Na ouška si ustrihneme dva obdélníčky z barevného papíru velikosti 4 x 5 cm, které z jedné strany rozstříháme v jemné třísně.
- Na zadní okraj masky nad oči nalepíme takto vyrobená ouška.
- Nakonec špičkou nůžek propícháme opatrně v kraji po stranách dvě dírký, protáhneme jimi kloboukovou gumičku a konce pevně svážeme.
- Vyrobené masky využijeme na karnevalu, při hře divadla nebo při dramatizaci pohádky pro rodiče.

Možné obměny aktivity

- Masky můžeme také vyrobit z papírových talířků pomalováním a vystřížením očních otvorů nebo z papírových sáčků různých velikostí dle fantazie dětí.
- Další možností je malovat masky přímo na tělo dětí. Tato technika bodyartu je velmi oblíbená, ale pro učitele náročnější na organizaci. Bylo by vhodné ji použít na karnevalu pořádaném ve spolupráci s rodiči dětí nebo na škole v přírodě, kde po skončení akce není problém všechny pomalované výtvarníky pořádně umýt.

Cíle

Děti pracují s přírodním materiálem.

Děti cvičí jemnou motoriku.

Děti rozvíjejí fantazii a představivost.

Děti rozlišují různé vůně.

Vzdělávací oblasti

Člověk a svět práce, Umění a kultura, Dítě a jeho psychika, Dítě a jeho tělo.

Průřezová témata

Environmentální výchova.

Pomůcky

Fotografie 7, kvalitní seno z delší trávy, nůžky, tenký drátek, rezná nit nebo tenký provázek, šátky, voňavé rostliny, koření.

Motivace

Muris má u babičky psa, se kterým se rád mazlí. Ale až bude Muris velký, chtěl by si koupit koně. Už teď přemýšlí, čím ho bude krmit, a pomáhá se sušením sena.

Otázky k fotografii

Co dělá Muris na obrázku?

Kdo umí také jezdit na kole?

Co ještě můžeme vidět na obrázku?

K čemu slouží dřevěný domek na zahradě?

Proč se vlastně seno suší?

Která zvířata si na seně pochutnají?

Co by se s ním dalo zajímavého dělat?

Co tak vyrobit si skřítku?

Postup

Výroba skřítky

- Vytvoříme si dva chomáčky sena, seno musí být kvalitní z delší trávy.
- Jeden chomáč bude silnější a delší, z toho vyrobíme tělo, druhý tenčí a kratší použijeme na ruce.
- Dlouhý chomáč v půli přehneme a obmotáme drátkem nebo provázkem tak, aby vznikla hlava.
- Kratší chomáč prostrčíme přehnutou částí tak, aby vytvořil stejně dlouhé ruce.
- Ruce a tělo spojíme tak, že je křížem převážeme reznou nití nebo tenkým drátkem (raději několikrát) a na zádech svážeme na uzel.
- Ruce důkladně omotáme nití nebo drátkem (ten nám umožní ruce ohýbat), zavážeme na uzel a přečnívající trávy sestříháme na stejnou délku.
- Nohy vytvoříme tak, že tělo ze sena dole rozdělíme do dvou pramenů, můžeme i seno přidat a důkladně omotáme reznou nití nebo drátkem, chceme-li ohýbat i nožky. Konce sestříháme na stejnou délku.

Zdobení skřítky

- Panáčka oblékneme do listí a květín, kousků pytlůviny, větviček, které připevníme opět drátkem nebo nití.
- Ke znázornění očí a úst použijeme plody.

- Skřítku můžeme v jednotlivých ročních obdobích „převlékat“. Můžeme ho pojmenovat, vyprávět o něm příběhy, přemýšlet o něm – co umí, kde bydlí. Jestli je podobný hračkám dětí z chudých zemí, jak by si s ním asi hrály děti v Bosně a Hercegovině.

Jak voní seno?

- Na šátky rozložíme různé přírodniny (seno, čerstvé bylinky nebo výrazně aromatické rostliny), na každý šátek jednu vůni.
- Šátky smotáme po úhlopříčce tak, abychom vytvořili dlouhé voňavé balíčky.
- Ty pak uvážeme dětem okolo zápěstí.
- Děti mohou navzájem hádat, co kdo má na zápěstí za vůni, mohou se hledat dvojice nebo skupiny se stejným obsahem.

Možné obměny aktivity

- Voňavé pytlíčky můžeme také vyrobit ze starých ponožek naplněných nasušenými bylinami.

ZDROJ

Eva Havlíková, DDM Olomouc

Cíle

Děti poslouchají a vnímají delší čtený text, procvičují schopnost déle se soustředit.

Děti pojmenovávají své pocity a zážitky.

Děti srovnávají naše pohádky s pohádkami z Bosny a Hercegoviny.

Vzdělávací oblasti

Člověk a jeho svět, Jazyk a komunikace, Umění a kultura.

Průřezová témata

Multikulturní výchova.

Pomůcky

Fotografie 8, příloha 5.

Motivace

Pohádky jsou součástí kulturní tradice každého národa a hlavně v minulosti bylo jejich vyprávění pro děti i dospělé velmi důležité. Pohádkové příběhy bývají ovlivněny místem, kde vznikaly, a tak se bosenské a české pohádky od sebe v mnohém liší. Mají v sobě ukrytou dlouhou zkušenost národa, jeho dobré i špatné vlastnosti, jeho historii i přání prostých lidí. K pohádkám patří také důležitý moment lidské pospolitosti při jejich vyprávění nebo čtení. A proto je mají rádi děti v Bosně a Hercegovině i v České republice.

Otázky k fotografii

Co dělá Muris na fotografii?

Jaké budou asi pocity Murise po probuzení?

Jak vás maminka budí?

Jaké probuzení je pro vás příjemné, nepříjemné?

Už jste se někdy probudili na zemi, protože jste spadli z postele?

Jak nejraději usínáte?

Kterou pohádku máte nejraději?

Jsou pohádky na celém světě stejné?

Znáte nějakou pohádku z jiné země?

Myslíte si, že jsou v Bosně a Hercegovině stejné pohádky jako u nás?

Postup

- Po diskuzi přečteme dětem bosenskou pohádku.
- Pozornost dětí můžeme vždy aktivizovat vysvětlováním cizích nebo méně známých slov.

Otázky k textu

Zdál se vám někdy sen?

Byl to hezký sen, který vám pomohl jako v pohádce

O Třináctkovi?

Nebo to byl nepříjemný sen a probudili jste se šťastní, že to není pravda?

Možné obměny aktivity

- Domýšlení pohádky. Přečteme dětem pouze část pohádky a necháme na jejich fantazii, aby domyslely, jak to bude dál. Teprve potom pohádku přečteme celou.
- Čtení s předvídáním: Kousek pohádky přečteme, pak společně přemýšlíme a přečteme další část a zase uvažujeme, jak by to mohlo být dál, a následně odhalíme, jak to v této pohádce opravdu bylo.

Reflexi doporučujeme provádět za jednotlivými aktivitami, po splnění určitého bloku aktivit a v každém případě na konci projektu.

Necháme si vždy dostatečnou časovou rezervu, aby děti mohly otevřeně vyjádřit svoje názory, pocity a dojmy a poznatky.

V této části realizace aktivit využijeme podle potřeby opět postavu Věťříku a ptáme se dětí

- jak se jim samostatně pracovalo
- jak se jim spolupracovalo se spolužáky
- co nového se dověděly a naučily
- co je překvapilo
- jaké byly jejich pocity během aktivity

- jaké by mohlo být podle nich pokračování aktivity
- co bylo při aktivitě důležité
- jak se jim dařilo úkol splnit
- jaké se vyskytly komplikace nebo překážky
- co by jim pomohlo, aby mohly úkol lépe splnit

Před rozloučením s Murisem z Bosny a Hercegoviny se společně zamyslíme nad otázkami:

Co jsme se dověděli o životě dětí v Bosně a Hercegovině?

Najdeme něco společného na životech dětí u nás a v Bosně a Hercegovině?

Čím se liší život bosenských dětí od života našeho?

Jak jsme prožívali výpravu do Bosny a Hercegoviny?

Co bylo těžké? Co bylo snadné? Co nám pomáhalo? Jaké jsou naše dojmy?

Uměli bychom se vžít do pocitů Murise z Bosny a Hercegoviny?

Dovedli bychom vyprávět o naší cestě rodičům nebo kamarádům?

Kdo by se chtěl do Bosny a Hercegoviny vypravit doopravdy a proč?

Reflexe nemusí vždy probíhat jen formou otázek a diskuze, ale může být, výtvarná nebo u starších dětí písemná, dramatická.

Pocity mohou děti vyjádřit také pohybem, sochou, smajlíky či barvami.

Smysluplnou reflexi lze realizovat pouze v bezpečném, děti nijak neohrožujícím prostředí. Doufáme, že k budování a rozvíjení takového prostředí ve vaší školce nebo škole přispěje i projekt Anyana - děti a svět.